

חוברת

דף השבוע

מסכת כתובות חוברת

דף נד'

קונטרס מלא מראי מקומות חשובות על כל דף ודף
כדי לסייע את הלומדים החשובים של מסגרת 'דף השבוע'

עומק הדף

דף נו

תוכן

- א. יסוד חובת מזונות דהגיע זמן
- ב. הטעם שנותנין לאיש י"ב חודש
- ג. ביאור הכלל ד'בגרה הרי היא כתבועה'
- ד. יסוד ההיתר של אשת כהן לאכול תרומה

(א) יסוד חובת מזונות דהגיע זמן

- א. **משנה:** איתא במשנה, שנותנין לארוסה [בתולה] י"ב חודש להכין עצמה לנישואין, ואם הגיע זמן ולא נשא אותה הארוס, חייב הארוס לזון אותה. [ופירש רש"י, דהיינו באופן שהארוס מעכב את הנישואין, וזהו כמסקנת הגמ' לעיל (ב):].
- ב. **מקור החיוב:** הפני יהושע (מח): כתב דחובת מזונות דהגיע זמן היא מן התורה, שכיון שחייב הבעל לישא ארוסתו, מיד נתחייב בחיובי אישות. אולם האבני מילואים (סי' עב ס"ק א) כתב, שמדברי רש"י לקמן (ע): מבואר שנקט, שחיוב זה אינו אלא מדרבנן. [ועי' בספר שלמי כהן (אות צא) שצידד, שיסוד המחלוקת בזה תלוי בעיקר גדר חובת הבעל לזון אשתו, אם הוא חיוב בעלמא או משום שאשתו כגופו, עיי"ש].
- ג. **דברי הריטב"א:** הריטב"א כתב, שכמו שהבעל חייב במזונות אשתו משעת הגעת זמן, כמו כן הבעל 'גם כן זוכה במציאתה ומעשה ידיה'. [אולם הרא"ה (לקמן קז): חולק על זה, ונקט דאין הבעל זוכה במעשה ידיה ובמציאתה, ועי' בזה בהגהות רעק"א לשו"ע (אהע"ז סי' נו סעי' ב)].
- ד. **גדר החיוב:** האור שמח (הל' אישות פ"י הי"ט) כתב, שמדברי הריטב"א מוכח, שגדר חובת המזונות דהגיע זמן אינו כמו קנס וחוב ממון בעלמא, אלא גדר החיוב הוא, שהאשה נחשבת כמו נשואה לגבי חובת מזונות, ולפיכך הבעל זוכה ממילא גם במעשה ידיה ובמציאתה. וכן משמע מלשון התוס' רי"ד לעיל (מח):, שאשה שהגיע זמנה נחשבת כמו נשואה, ולפיכך זוכה הבעל במעשה ידיה.
- ה. **עוד מהלך:** אולם הבית שמואל (סי' נו ס"ק ג) כתב, דגם בזה"ז שאנו עושים קודם הנישואין רק שידוכין בעלמא, ולא קידושין גמורין, מ"מ אם הגיע זמן החתונה והבעל מעכב, חייב במזונות אשתו. ובעטרת שמואל כתב, דע"כ צ"ל שהבית שמואל נקט, דמזונות דהגיע זמן היא קנס בעלמא, שהרי א"א לומר שהאשה נחשבת כנשואה קודם הקידושין. [ועי' בחי' ר' ראובן (סי' א) שהאריך לדון בב' צדדים הנ"ל].

(ב) הטעם שנותנין לאיש י"ב חודש

- א. **משנה:** איתא במשנה, 'כשם שנותנין לאשה כן נותנין לאיש לפרנס את עצמו'. והיינו, שכמו שמובא במשנה לגבי אשה ארוסה, שנותנין לה י"ב חודש [אם היא בתולה] קודם הנישואין כדי לפרנס את עצמה, כמו כן נותנין י"ב חודש גם להארוס, כדי שיוכל לפרנס את עצמו.
- ב. **הקושיא:** בספר נופת צופים (ד"ה וכשם) העיר, למאי נפק"מ שנותנין י"ב חודש גם להאיש, הא בלא"ה צריכים להמתין מצד האשה. [ואין לומר דנפק"מ לגבי אשה שמוחלת על הי"ב חודש, דהא הרא"ה כתב, שמחילתה אינה מועילה, משום שהארוס יכול לטעון שהוא רוצה שהאשה תפרנס את עצמה כראוי]. ותירץ, דנפק"מ לגבי אשה שצרכיה מוכנים קודם י"ב חודש, דמ"מ צריכים להמתין מצד האיש].
- ג. **מחלוקת הראשונים:** רש"י (ד"ה לפרנס) ביאר הטעם שנותנין י"ב חודש גם להאיש, מפני שהאיש צריך זמן לפרנס את עצמו בצרכי סעודה וחופה. וכ"כ בפסקי הרי"ד. אולם ה"י מלוניל ביאר טעם הדבר באופן אחר, מפני שגם האיש צריך זמן כדי לתקן צרכיו, כגון לקנות בית. וכע"ז ביאר המאירי, שהאיש צריך לתקן לעצמו דירה וכלי דירה ובגדים.
- ד. **עוד מחלוקת:** עוד דנו הראשונים, לגבי אלמון שנשא בתולה, כמה זמן נותנין להאיש, הרמב"ם (הל' אישות פ"י הי"ח) כתב דנותנין לו י"ב חודש, כיון שהאשה היא בתולה, אולם הרבה ראשונים [הרא"ש, הר"ן, והרשב"א] הביאו בשם הירושלמי, שבכה"ג נותנין לו רק ל' יום, משום שזמן האיש תלוי במצבו של האיש, ולא במצבה של האשה.
- ה. **יסוד המחלוקת:** בספר מעייני יעקב (ד"ה נותנין) כתב דמחלוקת הרמב"ם והירושלמי תלויה במחלוקת רש"י והר"י מלוניל המובא לעיל (אות ג), דלפי רש"י דנותנין זמן לאיש בשביל צרכי החופה, לפי"ז העיקר תלוי במצבה של האשה, שאם היא בתולה צרכי חופתה מרובים יותר, אבל לפי הר"י מלוניל, שנותנין זמן לאיש בשביל צרכיו, לפי"ז העיקר תלוי במצבו של האיש, ולא במצבה של האשה.

ג) ביאור הכלל ד'בגרה הרי היא כתבועה'

- א. **סוגיית הגמ':** הגמ' מביאה מברייטא, שלגבי הדין דנותנין לאשה י"ב חודש, יש חילוק בין נערה לבין בוגרת. לגבי נערה, מונין הי"ב חודש משעת התביעה, [בין שהיא תובעת הארוס לישא אותה, ובין שהארוס תובע אותה להינשא], אבל לגבי בוגרת, אין מונין הי"ב חודש משעת התביעה, אלא בגרה יום אחד ונתקדשה נותנין לה י"ב חודש'. והטעם מבואר בגמ', משום ד'בגרה הרי היא כתבועה'.
- ב. **מחלוקת הראשונים:** כפשוטו משמע, שמונין לבוגרת י"ב חודש מזמן הקידושין [אם נתקדשה לאחר שבגרה], ולא מיד מזמן שבגרה. וכתב המהרש"א (לתוס' ד"ה מאי) שכן נראה מדברי רש"י. וכן הבין הפנ"י בדעת רש"י. וכן הביא השיטמ"ק בשם ר' יונה. אולם הרא"ש כתב, דמונין הי"ב חודש מיד מזמן שבגרה, וכ"כ הר"י מגאש, וכן מבואר ברמב"ם (הל' אישות פ"י הי"ז).
- ג. **יסוד המחלוקת:** בעטרת שמואל (ד"ה ובגרה) כתב דיסוד המחלוקת בזה תלוי בפירושו של הדין ד'בגרה הרי היא כתבועה'. רש"י נקט, דאין הכוונה שהבגרות עצמה אינה כתבועה, אלא שהקידושין שלאחר הבגרות היא במקום התביעה. אולם החולקים עליו נקטו, דהבגרות עצמה היא במקום התביעה.
- ד. **עוד מחלוקת:** ומצינו עוד מחלוקת הראשונים, שהתוס' (ד"ה מאי) הביאו בשם ר"ת, שאפילו אם נתקדשה האשה לפני זמן הבגרות, ואח"כ בגרה, מ"מ הבגרות עומדת במקום התביעה, ומונין י"ב חודש מזמן הבגרות. אולם חידוש זה אינו מוסכם לכולי עלמא, שהמהרש"ל הביא, שהר"י חולק על ר"ת בזה. וכן מבואר מדברי הר"י מגאש, שנחלק על ר"ת בזה.
- ה. **יסוד המחלוקת:** בעטרת שמואל כתב, דמחלוקת ר"ת ור"י תלויה במחלוקת רש"י ורא"ש המובא לעיל, שלפי הרא"ש, שהבגרות עצמה נחשבת כמו תביעה, לפי"ז ה"ה אם נתקדשה קודם הבגרות, דמ"מ הבגרות היא כתביעה. אולם לפי רש"י, שהבגרות עצמה אינה כתביעה, אלא הקידושין שלאחר הבגרות היא שנחשבת כמו תביעה, לפי"ז אם נתקדשה ואח"כ בגרה, לא שייך הכלל ד'בגרות הרי היא כתבועה'.

ד) יסוד ההיתר של אשת כהן לאכול תרומה

- א. **סוגיית הגמ':** הגמ' מביאה בשם עולא, שמן התורה ארוסה בת ישראל אוכלת בתרומה, אלא שחכמים גזרו עליה לאוסרה בתרומה עד לאחר הנישואין. ומובא בגמ' מקור לדין זה, שמן התורה ארוסת כהן מותרת בתרומה, מהא דכתיב (ויקרא כב, יא) 'קנין כספו הוא יאכל בו', והרי ארוסת כהן נחשבת 'קנין כספו'.
- ב. **הקושיא:** הקשו האחרונים, בשלמא גבי כהן שקידש אשתו ע"י כסף, מובן שנחשבת קנין כספו, אך גבי כהן שקידש אשתו ע"י שטר או ביאה, לכאורה אינה נחשבת קנין כספו, וא"כ מנא לן שהותרה בתרומה. [ועי' בשיטמ"ק (ד"ה והאי) שהביא בשם רש"י במהדו"ק, דארוסתו מקרי קנין כספו משום דקנאה בכסף קידושין, וקשה כנ"ל, שא"כ מנא לן שאשת כהן שנתקדשה ע"י שטר או ביאה מותרת בתרומה].
- ג. **תירוץ:** בפירוש הלבוש על התורה תירץ, שבאמת לא ילפי' מקרא ד'קנין כספו' אלא אשת כהן שנתקדשה ע"י כסף בלבד, אך מצינו עוד דרשה, שעל ידה יש להתיר כל אשת כהן בתרומה, והיא דרשת הספרי (במדבר יח, יג) מקרא ד'כל טהור בביתך יאכלנו', דדרשי', לרבות אשת כהן. [ועי' ברש"י בקידושין (י): שהביא דרשה זו לגבי נשואה, והלבוש נקט שמכח דרשה זו יש להתיר גם ארוסה [מן התורה].
- ד. **קושיא:** בשו"ת אבני נזר (אהע"ז סי' שכב) הקשה, למה צריך כלל הדרשה ד'קנין כספו' כדי להתיר אשת כהן, הא בלא"ה אפשר להתיר כל אשת כהן מקרא ד'כל טהור'. [וכבר הקשו כן התוס' ביבמות (סח.), עיי"ש]. ותירץ, דאם ילפי' רק מ'כל טהור', היה אפשר לומר שאשת כהן אוכלת תרומה מצד עצמה, שנחשבת 'כהנת', ולכן מביאה הגמ' הדרשה ד'קנין כספו', לגלות שהיא אוכלת רק מכח בעלה, ולא מצד עצמה.
- ה. **ב' שיטות:** אולם הקובץ הערות נקט דלא כהאבנ"ז. דהנה בספר בשמים ראש (סי' שמו) הקשה, מדוע אשת כהן שנתחללה אסורה בתרומה, מאי שנא משפחת כהן שנתחללה, שמוותרת בתרומה. ובקובץ הערות (סי' מד אות א) תירץ, דשפחת כהן אוכלת בתרומה לא מצד עצמה, אלא מצד רבה, ולכן אין לפוסלה משום שנתחללה, משא"כ לגבי אשת כהן, שהיא אוכלת בתרומה מצד עצמה, שהיא כהנת, ולא מצד בעלה.

סוגיית הדף

דף נו

הטעם שאשה שנאבדה כתובתה בעילתה זנות

גמרא:

אחתיה דרמי בר חמא הות נסיבא לר'
אויא אירכס כתובתה אתו לקמיה דר'
יוסף אמר להו הכי אמר ר' יהודה אמר
שמואל זו דברי ר' מאיר וכו'

תמצית הסוגיא:

בסוגיין מבואר, דשיטת ר' מאיר (לעיל נד:) שאשה בלא כתובה בעילתה זנות, אין זה דוקא כשאין לה כתובה כלל, אלא גם אם יש לה כתובה, אלא שנאבדה.

והטעם מבואר ברש"י, שבכה"ג אינה סומכת דעתה על הכתובה, שהרי יכול הבעל לטעון פרעתי ולפטור עצמו מלשלם. והוסיף רש"י, שסברא זו מבואר מעוד ציור, בבעל שמתנה לפחות מכתובת אשתו, שאע"פ שהתנאי בטל ויש לה כתובה, אפ"ה ס"ל לר"מ דבעילתה זנות, וצריך לבאר הטעם כדרך הנ"ל.

ואכתי צ"ב, למה נעשתה בעילתה זנות משום כך דהאשה לא סמכה דעתה על הכתובה.

ומצינו ג' מהלכים בביאור הדבר. א. הרשב"א ביאר, שכיון שאינה סומכת דעתה על הכתובה, ממילא אינה סומכת דעתה שבעלה יקיימנה, ובכה"ג בעילתה זנות. ב. הדברי ירמיהו ביאר, שכיון שלפי דעתה לא תגיע לה כתובה, א"כ נמצא שלדעתה היא עוברת על האיסור דרבנן לשהות עם בעלה בלא כתובה, ולכן בעילתה זנות.

ג. החי' הרי"ם ביאר עפ"י יסוד גדול בעיקר שיטת ר' מאיר, דהטעם דאשה בלא כתובה בעילתה זנות הוא משום שאישות בלא כתובה אינה אישות גמורה, ועפ"י ביאר, שאם לדעתה אין לה כתובה, א"כ לדעתה ליכא אישות גמורה, ולכן בעילתה זנות.

תמצית מראי מקומות

קושיית הראשונים

א. גמ'

מבואר מסוגיית הגמ', שאם אשה אבדה כתובתה, דינה תלויה בפלוגתת ר"מ וחכמים במשנה (נד:), ולפי ר"מ בעילתה בעילת זנות.

ב. רש"י

ביאר הטעם דבכה"ג בעילת זנות, אע"פ שבאמת יש לה כתובה אלא שנאבדה, משום דלא סמכה דעתה על הכתובה, שהיא חושבת שהבעל יפטור עצמו מלשלם בטענת פרעתי. והוסיף, שזהו הסברא גם לגבי בעל שהתנה לפחות כתובת אשתו, דס"ל לר"מ דבעילתה זנות, אע"פ שהתנאי בטל, וביאר הטעם כנ"ל, דלא סמכה דעתה על הכתובה.

וצ"ב, למה בעילתה זנות משום כך דלא סמכה דעתה על הכתובה.

מהלך א.

אינה סומכת דעתה שהבעל מקיימה

ג. רשב"א ב"ק פט.

הקשה סתירה בסוגיות הש"ס, דבסוגיין מבואר דהטעם לשיטת ר"מ דס"ל אשה דאין לה כתובה אסורה לבעלה הוא, משום דלא סמכה דעתה על הכתובה, ואילו בגמ' ב"ק (שם) מבואר טעם אחר, כדי שלא תהא קלה בעיני הבעל להוציאה.

וכתב יסוד גדול לתרץ, שהטעם המובא בב"ק הוא גופא הביאור בהטעם המובא בסוגיין, שכיון שיכול הבעל להוציא אשתו בקלות, ממילא האשה לא סמכה דעתה שהוא יעכבנה אצלו, ולפיכך נחשבת בעילתה כבעילת זנות.

[וע"ע בשו"ת רשב"א (ח"א סי' אלף קפא)].

ד. רשב"א יבמות קיג.

כתב חידוש לדינא עפ"י יסודו הנ"ל, שבאופן שהאשה סומכת דעתה שאין בעלה עומד לגרשה, כגון שבעלה חרש או שוטה, אינה אסורה לשהות עמו בלא כתובה.

ה. קובץ שיעורים אות רמג

הביא יסודו של הרשב"א, והוסיף ביאור, שכיון שהאשה חושבת שאין בעלה מקיימה, ולכן היא חושבת שהיא אצלו בדרך ארעי ולא בדרך קבע, לכן היא מוסרת את עצמה לו כמו זונה, ולא כמו אשה לבעלה, ולפיכך בעילתה בעילת זנות.

מהלך ב.

לפי דעתה בעילתה היא זנות

ו. דברי ירמיהו נא.

ביאר, שכיון שהאשה חושבת שלא תגיע לה כתובה, א"כ נמצא שלדעתה היא עוברת על תקנת חז"ל לשהות עם בעלה בלא כתובה, וזה נחשב זנות דרבנן. ואע"פ שבאמת יש לה כתובה, מ"מ כיון שהיא חושבת שהיא עוברת על האיסור, בעילתה נחשבת זנות.

מהלך ג.

אינה סומכת דעתה שהבעל לוקחה בתורת אישות

ז. חי' הרי"ם אהע"ז סי' סו אות ב

ביאר שיטת ר"מ דאשה בלא כתובה בעילתה זנות, משום שעיקר גדר תקנת הכתובה היא, שצריך דוקא נישואין של אישות גמורה, שזוהי עם כתובה, דבלא כתובה ליכא אישות גמורה.

בלא כתובה בעילתה בעילת זנות, זהו רק באופן שהבעל חייב לה כתובה, אלא שנאבדה הכתובה, אבל באופן שמדינא אין לה כתובה, אין בעילתה בעילת זנות. והתוס' השיגו על הריב"ן, מהא דמבואר בב"ק (פט.), שאשה שמכרה כתובתה אסורה לבעלה.

י. ברכת יעקב סי' נא

תירץ דעת הריב"ן עפ"י יסודו של החי' הרי"ם. וביאר, דמש"כ הריב"ן שאשה שמדינא אין לה כתובה בעילתה אינה זנות, היינו אם בשעת הנישואין אין לה כתובה, שבכה"ג לא תקנו שצריכה אישות עם כתובה, אבל אם בשעת הנישואין צריכה כתובה, ורק אח"כ מכרה הכתובה, מודה הריב"ן דבעילתה זנות, משום שבשעת הנישואין חלה עליה תקנת חז"ל שצריכה אישות עם כתובה.

וביאר, שאם התנה הבעל לפחות מכתובתה, אע"פ שהתנאי בטל, מ"מ כיון שאינה סומכת דעתה על הכתובה, א"א לדעתה הנישואין היתה בלא אישות גמורה, ולכך בעילתה זנות.

ועפ"ז כתב חידוש גדול, שהכל תלוי בשעת הנישואין, ואם בשעתה יש כתובה, ורק אח"כ נאבדה, ליכא בעילת זנות, עיי"ש. [ודלא כמבואר ברש"י].

ח. משאת המלך ח"ב סי' קע

ביאר עיקר שיטת ר"מ כדברי החי' הרי"ם, דגדר תקנת הכתובה היא שצריך נישואין עם כתובה, משום שבלאו הכי ליכא אישות גמורה.

ט. תוס' נא. ד"ה מני

הביאו בשם הריב"ן חידוש גדול, דהא דס"ל לר"מ שאשה

סוגיית הדרף

עין משפט
גר מצוה

נו:

אף על פי

פרק המישו

כתובות

מסורת
הש"ס

לא א מיי פייב מהלכ
אישת הלוכה ת פגנ עשין סח
טוש"ע א"ח"ע ס"י טו סט"ף ט
וכי קט טת"ף ו'
לב ב קמ עשין חמ ט"ע"ט
סס סימן פו סט"ף כ':

פניני רש"י

המבורי. סומי הובלה
ומולתין ממקום הובל
לכריסין:

(לעיל כד.)
אין נאמנים...
אלה מערמין אמר אלה
כלן וזני ממקום אחר:
(לעיל כד.)

תוס' ישנים

(א) אבל קשה רובי כתובה
משפט שאינה יכולה לחתול
כלל לרבי יהודה בעל פה אלא
דוקא בכתובה לו התקבלתי
ושקא בכתובה דרבנן עשו
חיווק פפי לוי יהודה מלי'
מאיר דאמר דאורייתא ואין
יכולה לחתול אלא בכתובה:
(ב) והאיתא רבי טעמין אומר
דאיתא מיה דר שידור כמולין:

תוס' רי"ד

אחא רדמי בר פפא הוח
נסיבא ליה לרב אריא.

אזקין (וערכין) גימט שלל יוכל למחול דמתנה הוא על מה שכתוב
בחורה וכו' תימנא ה"ג והתנן בהסובל (ב"ק דף כג.) קרע את כסותי
ושבר כדי על מנת לפטור פטור (א) ותיקן ה"ר אלמנן דהתם נמי אם
היה אומר קרע ושבר ע"מ שאין לי עלין דין נזק הוי חסיד מתנה על
מה שכתוב בחורה אבל למחול יכול

וכן הכא גבי שאר כסות ועוניה דוקא
כשאמר על מנת שאין לך עלי דין
שאר כסות ועוניה הוי מתנה על מה
שכתוב בחורה אבל ע"מ שפטרתי
אותי משאר כו' פטור וכן על מנת
שאין לך עלי אונאה על מנת שאין
לך עלי דין אונאה וכן על מנת שלא
לשמועו שביעית וע"ל דמקין לא
דמו לקדושין דהכא היינו טעמא דאין
קדושין לתלפין דאין לך קדושין שאין
לה עליו שאר כסות ועוניה וכן גבי
נייר (ב) אין נייר לתלפין אבל גבי נזקין
לא שייך למימר הכי וא"ת איכא היכי
מדמה בפרק המגוש (גיטין פד.) הרי
את מנוקשת ע"מ שחאלני בשר חזיר
למתנה על מה שכתוב בחורה והא
בתנאי זה לא הוי גרושין לתלפין וי"ל
דגבי מנזון דניתן למחילה דוקא
אמרינן טעמא משום דלתלפין אבל
גבי איסורא לא בעינן האי טעמא
והא דמתן גט נזקין (ב"ב דף קג.)
האומר פלוגי יירש במקום שיש בת
בתי תירש במקום שיש בן לא אמר
כלום שהתנה על מה שכתוב בחורה
התם היינו טעמא דאין יכול לומר
פלוגי יירש והוא אינו יורש אבל במתנה
יכול ליתן והא דמפרש התם בגמרא
(דף קטו.) הכא מי מחל לרווחתא
דמתא נקט וא"ת והא דמתן בהשובר
את הפועלים (ב"מ דף נד.) ושם מתנה
שומר תמס להיות פטור משכנועה
ופריך בגמרא והא מתנה על מה
שכתוב בחורה הוא כו' ומסיק אפילו
תימנא רבי מאיר שאני הכא דמעיקרא
לא שיעבד נפשיה ומאי משני והא הכא
נמי לא קדשה על מנת כן ולא שיעבד
נפשיה וי"ל דשאני התם כיון דריביתא
תורה שומרים הרבה שומר תמס
והשוכל נשא שר כו' יכול נמי כל
אחד להיות לפי תנאו א"י שאני התם
דחיבתו תורה שומר שר על שלוקת
שר ושוכל לפי שכל הנאה שלו
ומשעבדים עמלם לכל הכתוב בפרשה
הלך במקום שאין משעבדים עמלם
פטורים ובקונטרס פירש שם דהכא

וקיימא לן (בהכותב) טאי כותב אומר. אלמנא תנאה תנאה: והרי
חמירי. גבי דמאי דרבנן הוה ולא עבדו כהו חיווק למיתש לגומלין
לרבי יהודה: שלי דרש. והיטן טוב ממנו שהתם עדיין אינו יבש
כל לרבו והכי נמי אמרינן באיזהו נשך (ב"מ עג.) היו חדשות מאלרבע
ושנות משלש כו' ויש מפרשים משום
עומר ולא מילתא היא דל"כ דמתרין
בדמאי הקילו המינת דמאי (ו) חדש
מאי איכא למימר ועוד לא מלני
שנמשדו עמי הארץ על איסור חדש
ולא נקט לה אלא משום אין נלמני
דדמאי ורבותא אשמועינן דאע"ג
דמקשה לה לדברייה נמי במילי
אחרתימא אינו נלמן על הדמאי

דמישיני לגומלין: בדמאי הקילו. משאר
ספק לדברייה ואפילו ספק ליתיה
לרבו עמי הארץ מעשרין הן: כל
הפוחת אפילו בתנאה. מדלנא תנא כל
בתולה (ג) שאין לה מאתים ולאמנה
שאין לה מנה הרי זו בעילת זנות ש"מ
דהכי אשמועינן שאע"פ שהיא גובה
לכסף דאין תנאו קיים אפילו הכי
כיון דמעיקרא תנאי קרי לה בעילת
זנות משום דמשעת ביאה לא הוה
סמכא דעתא אכתובה: אלמא קסבר
תנאי בשל. דכלאו הכי (א) לאו כותבא
הוא דנקט כל הסתמ: והא שמעינן
ליה. לעיל: ר' יוסי אומר רשאי.
ואפילו על פה נמי תנאו קיים ותנא
ר' יהודה למימר נמי רשאי כו' יוסי
מיהו על פה תנאו בטל כדלמרינן
לעיל חממים עשו חיווק לדברייהם
יותר משל תורה אבל זאת למחול
תכתוב שוכר: אין עושין כתובה
משולשין. אין מייסדין מטלטלין
לכתובה: מפני תיקון העולם. שמה
יאכדו או יפסחו דמיהן: אין קאובין.
אין דמיהן קאובין עולמית דמוקרי
ומולוי הלך פעמים שפוחתין מכדי
מה ששמואים: אין עושין קאמה.
ופסימה נמי ככלל תיקון העולם היא:
שלא קבל עליו אחריות. הבעל אם
יאכדו ופירש ליה תנא דלא חייש
לזולא אלא לאונסא וקאמר ליה רבי
יוסי וכו' קביל עליו אחריות נמי
מה נתקן העולם בכך והלא אף
כשהו קיימין אין קאובין ופוחתין:
אירכס

וקיימא לן (ב) טאי כותב אומר אמר אביי לכל
יש כתובה ולא לכל יש פירות מילתא
דשכיחא עבדו בה רבנן חיווק מילתא דלא
שכיחא לא עבדו בה רבנן חיווק הרי חמרים
דשכיחי ולא עבדו לה רבנן חיווק דתנן
החמרון שנכנסו לעיר ואמר אחד מהן שלי
חדש ושל חברי ישן שלי אינו מתוקן ושל
חברי מתוקן אין נאמנים רבי יהודה אומר
נאמנים אומר אביי ודאי דרברייהם עבדו
רבנן חיווק ספק דרברייהם לא עבדו רבנן
חיווק רבא אומר (ב) בדמאי הקילו: ר' מאיר
אומר כל הפוחת וכו': כל הפוחת ה"א אפי'
בתנאה אלמא קסבר תנאו הוא ויתא לה
וכיון דאמר לה לית לך אלא מנה לא סמכא
דעתה והויא לה בעילתו בעילת זנות והא
שמעינן ליה לרבי מאיר דאמר כל המתנה
על מה שכתוב בחורה תנאו בטל הא
בדרבנן תנאו קיים קסבר ר' מאיר (ב) כתובה
דאורייתא: תנאי רבי מאיר אומר כל
הפוחת לכתולה ממתים ולאמנה ממנה
הרי זו בעילת זנות ר' יוסי אומר רשאי
רבי יהודה אומר רצה כותב לכתולה
שטר של מאתים והיא כותבת לו התקבלתי
ממך מנה ולאמנה מנה והיא כותבת
לו התקבלתי ממך חמשים וזו וסבר רבי
יוסי רשאי ורמינהו אין עושין כתובה
אשה מטלטלין מפני תיקון העולם אומר
רבי יוסי וכו' מה תיקון העולם יש בו
והלא אין קאובין ופוחתין תנא קמא נמי
אין עושין קאמר אלא לאו הכי קאמר
בבבא דברים אמורים בשלא קבל עליו
אחריות אבל קבל עליו אחריות עושין
ואתא רבי יוסי למימר כו' קיבל עליו אחריות
אמאי עושין והלא אין קאובין ופוחתין
השתא ומה התם דדלמא פחתי חייש רבי
יוסי הכא דודאי קא פחתה לא כל שכן
הכי השתא התם לא ידעה דתחיל הכא
ידעה וקא מחלה אחתיה דרמי בר חמא הות נסיבא לרב אויא
אירכס

גמ' (ב) (קמן פג.)
עירובין ס' וס"ג
ג' לעיל כד. דמאי פ"ד מ"ו
ד' לעיל כד. וס"ג
ה' (ע"י חוס' ב"ק פט.)
ד"ה טעמא וכו' פירוש
בבבבא דהא (ו) (לעיל י.)
ת"ס (ל) (קמן וס"ד) הן
גימט כו' גי"ל מהרש"ח

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה של חדש
וכי חדש מאי איכא למימר.
ג"כ ע"י ברטורה שמתרין
זה:
(ב) ד"ה כל הפוחת וכו'
שאין לה. ג"כ וכו' כפ"י
ולא כפ"י ד"ה לעיל בתוס'
דף נא בד"ה מני:
(ג) ד"ה אלמא וכו' לאו
רבותא. ג"כ וכו' וסמכא
אחרת מפני הקונטרס וס'
פ"י זה ע"י ש"ס פרי"ו ולא
כפ"י ד"ה:

הגהות

ת"ס ד"ה ושמעינן.
כיון דאיכא מיד ב'
אפילו בשל תורה.
כ"פ:

(ד"ה)

מקודמת משום דכי יתיב לה קדושה אקדשה ותנאה דבתר הכי לאו כלום הוא שכבר היא אשמו אבל שומר תמס מתנה קודם משמך ואין
נראה דהא כל תנאי לרבי מאיר תנאי קודם למעשה הוא: כל הפוחת אפילו בתנאה. פירשתי לעיל (דף כג.) (א) ושמעינן ליה לרבי
מאיר דאמר מתנה על מה שכתוב בחורה תנאו בטל הא בדרבנן תנאו קיים. פירש בקונטרס דשמעינן ליה בדברייהם דלעיל וא"ת מנא ליה
למידק הא דרבנן תנאו קיים דלמא כל שכן דבדרבנן דעבדו חיווק טפי ותנאו בטל כמו לרבי יהודה וי"ל דדייק מדלנא קמני לעיל על
מנת שאין לך עלי שאר כסות ועוניה וכתובה כיון דאיכא מ"ד דלא עשו חממים חיווק לדברייהם אפילו בשל תורה אע"ג דרבי יהודה מודה
בכתובה מ"מ הוה ליה לטות כי הוי דקמני עונה אע"ג דמודה בה רבי יהודה: הא בדרבנן תנאו קיים. תימה הא שמעינן ליה לרבי
מאיר בפרק הובל (ב"מ דף נה:) דהאכל תרומת מעשר של דמאי דמוסיף חומש דעשו חממים חיווק לדברייהם כשל תורה וזכריס הולך
(יבמות דף טו:) ושם גבי מעוברת תבירו ומינתק תבירו שמעינן ליה דעשו חיווק לדברייהם אף יותר משל תורה וי"ל דהיא דיבמות משום
דקנסא הוא עשו חיווק לדברייהם יותר והיא דהובל גבי תרומה וכן גבי גט דמיייתי התם דאיסורא הוא התם עשו חיווק כשל תורה והכא
גבי כתובה שאינו לא איסור ולא קנס אלא ממונא בעלמא לא עשו חיווק כלל: קסבר רבי מאיר כתובה דאורייתא. אע"ג דכתובת
אלמנה דרבנן מ"מ עיקר כתובה דאורייתא היא וכעין זה אמרינן בסוף הערל (יבמות דף פא.) ושם אמר ליה רבי יוחנן לר"ל מי סברת
תרומה בזמן הזה דרבנן א"ל אין שאני אומר עיגול בעיגולין עולה פירוש ופי תרומה בזמן הזה דאורייתא לא היה עולה אף
על גב דתרומת תלנים דרבנן כיון דעיקר תרומה מיהא דאורייתא וא"ת דמתן לקמן בהכותב (דף עג:) כתב לה דין וזכריס
אין לך בנכסין בתוך ובמתוך כו' רבן שמעון בן גמליאל אומר ירשנה כו' ומסיק אליבא דרב דירושת הבעל דרבנן ומכמים עשו
חיווק לדברייהם כשל תורה ומה לרבי להאי טעמא אפילו לא עשו חיווק לדברייהם מיוסף ליה משום דעיקר ירושה דאורייתא וי"ל דלא
דמאי ירושה הבעל לשאר ירושות שבתם קורבה: אין עושין כתובה אשה מטלטלין. והא דלמרינן בפ"ק (לעיל דף טו.) אמר להו
אחפסוקי מטלטלין כסקבל עליו אחריות אם יאכדו או יזולו: אבל קבל עליו אחריות עושין. וליכא למיתש שמה יאמר לה עלי
כתובתי ואני כדלמרינן בסוף האשה (קמן דף עג:) דדוקא דכלל קיבל עליו אחריות איכא למיתש להכי הואיל ואינו
יכול ליתנות מן המטלטלין לעשות בהן סחורה ולהשתכר בהן שהאשה לא תתן לו הואיל ואין אחריות עליו אבל היכא דכתב לה כל
נכסי אחריו וערבאין יכול ליתד ואין לחוש שיאמר לה עלי כמובחין ולא כיון שיכול ליתנות מן שאל מקפיד האשה אם יעשה בהן
שום סחורה והיינו טעמא דלמר בפרק נערה (לעיל דף נה.) דמתן כתב שהי מנה תחת מאתים וזו ולא כתב לה נכסים דאית לי
אחריון משמע שיכול ליתד שדה לכתובה בלא שום אחריות כיון שיש לו הגהת זכילת פירות ודאי לא יאמר לה:

סוגיית הדף

חדושי

בבא קמא פ"ט א'

הרשב"א

קמג

דפירא דאתי מגופא אוכל וכדתנן (שם פ"ג א') לעולם הוא אוכל פירי פירות, ואיכא למידק מאי קאמר רבא טובת הנאה לאשה ואין הבעל אוכל פירות וקא פריש טעמא משום דפירא דפירא לא תקינו ליה, ואם הוא קורא טובת הנאה פירא לשקול ליה בעל, ולא מבעיא שאוכל פירות של טובת הנאה אלא אף טובת הנאה בעצמה נוטל לעצמו, ומצאתי לראב"ד ז"ל שנשמר מקושיא זו דנראה מתוך דבריו דהא דקאמר פירא דפירא לא תקינו ליה רבנן לאו אטובת הנאה קאמר דטובת הנאה לא פירא ולא פירא דפירא ממש הוי, אלא כעין קאמר ולומר דפירא דאותן שלש שדות הכתובות בשטר כתובתה תקינו ליה רבנן, אבל טובת הנאה לא תקינו ליה, משום דהוה ליה ככפילא דגונב ולד בהמת מלוג שהקין קיים והבעל אוכל את הולד הלכך כפילא דלא אתי מיניה לית ליה דלאו פירא כי האי תיקנו ליה, והכא נמי כיון שהכתובה קיימת לפניו שהיא אינה מוכרת הנכסים אלא לאחר מיתת הבעל או לאחר גרושיה ובאותה שעה אין לו בהם כלום, דבר כזה אין לו בהם כפירא דפירא דכפלא, וטובת הנאה שלה, ולא מטעם שתהא טובת הנאה פירא ולא פירא דפירא אלא כעין פירא דפירא דכפלא כמו שכתבתי, כן נראה לי מתוך דברי הרב ז"ל.

מידי הוא טעמא אלא כדי שלא תהא קלה בעיניו להוציאה הכא הא לא מצי מגרש לה. ואיכא למידק דבכתובות בריש פרק אף על פי משמע דלאו היינו טעמא דרבי מאיר דהא תנן (שם ג"ד ב') רבי מאיר אומר כל הפוחת לבתולה ממאתים ולא למנה ממנה הרי זו בעילת זנות ודייקנן בגמרא (שם ג"ו ב') כל הפוחת ואפילו בתנאה אלמא קסבר רבי מאיר תנאו בטל ואית לה דכיון דאמר לה לית לך אלא מנה לא סמכה דעתה והויה בעילתו בעילת זנות, אלמא לאו משום שקלה בעיניו להוציאה לפי שאין לה הוא אלא משום דמשויה בעילתו בעילת זנות ואף על גב דאית לה, ומסתברא לי דחד טעמא הוא דהכא נמי הכי קאמר כדי שלא תהא קלה בעיניו להוציאה דכיון שכן אף היא לא סמכה דעתה שיעכבנה אצלו והויה בעילתו בעילת זנות, שאם על פחיתת כתובתה שהתנה עמה הבעל לא סמכה דעתה שלא יגרשנה ומשויה בעילתו בעילת זנות ואף על גב דאילו יגרשנה אית לה, זו שאין לה לא כל שכן.

כל לגבי בעל ודאי מחלה. ואם תאמר והיאך היא יכולה למחול והא אוקימנא לה כרבי מאיר ואילו לרבי מאיר בסוף ביאה ואפילו בשכתובה לו

התקבלתי אינה יכולה למחול וכדמשמע בפרק נערה שנפתתה (כתובות נ"א ב')^(*), ובלא התקבלתי לכולי עלמא אינה יכולה למחול וכדאמרינן בריש פרק אף על פי (שם ג"ד א') דגרסינן אמר רבי שמעון בן פזי אמר רבי יהושע בן לוי משום בר קפרא מחלוקת לכתחילה אבל לבסוף דברי הכל אינה מוחלת, כלומר רבי יהודה דאמר אם רצה כותב לבתולה מאתים ולא למנה מנה והיא כותבת לו התקבלתי ורבי מאיר דאמר כל הפוחת לבתולה ממאתים ולא למנה ממנה הרי זו בעילת זנות, ורבי יוחנן אמר בין בזו ובין בזו מחלוקת, ואמר רבי אבהו לדידי מפרשא לי מיניה דרבי יוחנן אנא ורבי יהושע בן לוי לא פלגינן ומאי תחלה דקאמר רבי יהושע בן לוי תחילת חופה ומאי בסוף סוף ביאה וכי קאמינא אנא בין בזו ובין בזו מחלוקת בתחלת חופה וסוף חופה דהיא תחלת ביאה אבל בסוף ביאה דברי הכל אינה מוחלת, ויש לומר דהכא הכי קאמר כל לגבי בעל ודאי מחלה שיעשה קנוניא ויגרשנה ותמחול לו ויחזור וישאנה, ואם תאמר אם תמחול תצטרך עוד לשלם לו לרבי מאיר דדאין דינא דגרמי ומשלם כל סך הכתובה שהפסיד ממנו וכדאמר בפרק הכותב (כתובות פ"ו א') משלם ליה ככשורא לצלמי, ויש לומר דמכל מקום לא תחוש בכך כיון שאין לה עכשיו לשלם.

ומכאן משמע שאין תקנה לקונה שטר חוב שלא יהא המוכר יכול לחזור ולמחול, דאילו אית ליה תקנתא הוי מוקמינן האי שמעתא בהכי, וכן כתב רבינו חננאל ז"ל, ואם תאמר יכתוב הבעל שטרא על שמה דנחבל דאז לא תוכל היא למחול וכדאמרינן בפרק הכותב (שם), לאו מילתא היא דלא ירצה הבעל לעשות כן ולהפסיד לאשתו, ועוד שאם תהיה הכתובה בשם אחר אף היא עושה בעילתה בעילת זנות והרי הוא כאילו משהה את אשתו שלא בכתובה, ואם תאמר עוד תמכור לו את כתובתה במעמד שלשתן דאז אינה יכולה למחול כדמוכח בפרק האיש מקדש (קידושין מ"ו א') גבי התקדשי לי בשטר חוב או שיש לו מלוה אצל אחרים, ואילו היינו אומרים דמעמד שלשתן אינו בעל כרחו של מי שהמחהו אצלו לא תקשי ולא מידי שהבעל לא ירצה לומר שיתן לו, אבל אם (הוא) במעמד שלשתן [הוא] אפילו בעל כרחו וכן דעת רבינו תם ז"ל, אם כן תמכור לו במעמד שלשתן אפילו בעל כרחו של בעל, ובתוספות אמרו דלא שייך מעמד שלשתן בכתובה הואיל ולא ניתנה לגבות מחיים, וברני

הן, שאם אתה מאכיל חרשת הנשואה לפקח ודאי לא אתו לאוכלי פקחת הנשואה לחרש, דמימר אמרי פקח מאכיל בחרשת מפני שהוא עדיף מינה והיא נגרת אחריו ולא גרעה אשתו חרשת משפחתו חרשת, אבל פקחת שחשובה יותר מבעלה חרש אינה אוכלת בגינו שאינה נגרת אחריו, אלא דאיכא למיגזר אטו חרש בחרשת דאף היא אינה חשובה יותר מבעלה, וכיון דחרשת אכלה בגין בעלה פקח אף היא אוכלת בגין בעלה חרש שהוא כמוה, ואם אתה מתיר חרש בחרשת אתי לאוכלי פקחת בחרש דיאמרו חרש מי לא מוכיל חרשת זרה אף הוא יאכיל את הפקחת דזו וזו נכריות הן, כן נראה לי.

וקטנה דאית לה כתובה מנא לן דתנן הממאנת והשניה והאילונית אין להן כתובה ממאנת הוא דלית לה כתובה אבל יוצאה בגט יש לה כתובה. ואע"ג דתניא בהדיא ממאנת אין לה כתובה יוצאה בגט יש לה כתובה, ניחא ליה טפי לאתויי מדוקיא דמתניתין ולא לאתויי מברייתא מפורשת.

יותר ממה שהאיש רוצה לישא אשה רוצה לינשא. פירוש ואפילו בלא כתובה, ואע"פ שאמרו אסור לשהות עם אשתו בלא כתובה ואפילו שעה אחת, הני מילי בבן דעת דכיון דשאר בעלי דעת כותבין לנשותיהן וזה לא כתב או שנאבדה כתובתה אף היא לבה נוקפה ואומרת למחר הוא מגרשה לפי שהיא קלה בעיניו להוציאה ועושה בעילתה בעילת זנות, אבל בחרש כיון דלאו בן דעת הוא אף על פי שאילו רצה להוציא מוציא ברמיזה מכל מקום אינו עשוי לגרש דרוכן אינן מבחינין לגרש ואף היא אינה עושה בעילתה בעילת זנות שאינה מעלה בדעתה שייגרשה, וחרשת לפקח נמי כיון דלאו בת דעה היא לא מסקא אדעתה ואינה עושה בעילתה בעילת זנות, ועוד דאי לא הא לא קיימא בה תקנתא דרבנן דלא נסבי לה.

דף קי"ג ע"ב. ותנא דבי רבי ישמעאל ושלחה מביתו מי שמשלחה ואינה חוזרת יצאת זו שמשלחה וחוזרת. פירש רש"י ז"ל בגיטין פרק התקבל (ס"ד ב) דאינה מתגרשת לא על ידה ולא על יד אביה, וכדתנן התם כל שאינה יודעת לשמור את גיטה אינה יכולה להתגרש, דמשמע כלל כלל לא, ורבינו תם ז"ל כתב דדוקא על ידה אבל על יד אביה מתגרשת דהא משמע דתנא דבי רבי ינאי ותנא דבי רבי ישמעאל לא פליגי אלא דמר דריש לה מבידה ומר דריש לה מושלחה אבל בדינא לא פליגי, וכודאי משמע לתנא

אני מן היהודים שאוסרת נפשה בנדר אכולי עלמא ואפילו אבעלה, ועלה קא מיבעיא להו הא אי אסקא אדעתה הנאת ביאת יבמה או לא, והיינו דלא בעי אי אסירא אבעל אחותה דביבם איירינן, והיינו נמי דלא איבעיא ליה בנודר הנאה מכל הנשים, ותו דאפשר דההיא מיפשט פשיטא להו דאסירא משום דאפשר דמיית בעל אי נמי מגרש לה, אבל יבם דלא שריא ליה אלא במיתת אחיו בלא בניס בלבד ולא בגרושין כולי האי לא מסקי אדעתה, וכענין שאמרו כאן הכא במאי עסקינן באשה שיש לה בניס דכולי האי לא מסקא אדעתה, ואסיקנא דלא מסקא אדעתה כרב, ומתניתין דקתני הנודרת הנאה מיבמה בחיי בעלה כופין את היבם שיחלוץ לה לא שנא יש לה בניס לא שנא אין לה בניס, וכדברי ר"ח ורב אלפסי ז"ל אף בנטולה אני מן היהודים כן שכופין את היבם להוציא וחלוץ לה, ולדברי רש"י והראב"ד ז"ל בנטולה אני מן היהודים לא מיבעיא דלא כייפינן ליה ליבם לחלוץ אלא אדרבה אינה צריכה הפרה דמשרא שרינן ליה, והוא הדין שמוותרת לבעל אחותה שהיתה חיה בשעת נדרה.

חרש

דף קי"ב ע"ב. רצה יוציא רצה יקיים. ירושלמי (ה"א) מתניתין בשקדשה בכסף אבל אם קדשה בבעילה קדושי מעשה וגירושי אינן מעשה. **מאי שנא קטנה** דממאנה ומאי שנא חרשת דלא ממאנה דאם כן מימנעי ולא נסבי לה. פירוש משום דחרשת לא אתיא לכלל נשואין גמורין לעולם, ואם אפשר לה למאן לעולם מימנעי ולא נסבי לה אבל קטנה סבר מפייסנא לה עד שיעבור זמן קטנותה, וכן פירש רש"י ז"ל, ועוד יש לי לפרש כיון שהיא פגומה אם אתה מתקן לה מיאון אף הוא נמנע מלישא פגומה ועוד שתוכל למאן ולצאת, וכענין שעשו לענין כתובה שלא תקנו לה כתובה כלל אף על פי שתקנו לקטנה מהטעם שאמרו דמכיון שהיא פגומה אם אתה בא לתקן לה כתובה אף הוא ימנע ולא ישאנה.

דף קי"ג ע"א. ואילו חרשת לא אכלה גזירה דילמא אתי לאוכלי חרש בחרשת. פירוש לא שיהא יותר אסור בחרש בחרשת מפקח בחרשת, אלא גזירות קשורות זו בזו הן וכולהו משום פקחת לחרש

סוגיית הדף

קכא

שעורים

כתובות

קובץ

לא מיקרי בעילת זנות בשוגג, דבלא כוונה לשם זנות אין כאן איסור כלל, ולפי"ז באירכס לה שטר כתובה, והאשה אינה יודעת שנאבדה מותר לשהות עמה, וד"ז צריך בדיקה אחריו. רמ"ד) תוד"ה והא איפליגו וכו' דלא ידענא אי בעל לשם קידושין, ולכאורה קשה כיון דאין ידוע אי בעל לשם קדושין הרי ליכא עדי קדושין, וא"כ אפילו קמי שמיא גליא שבעל לשם קדושין א"צ גט, דבשלמא אם החזקה ודאית שבעל לשם קדושין, איכא עדים, דאגן סהדי הוי כעדים, [וצ"ל דגם לענין אפוקי ממונא מהניא חזקה כזו דהא דבר שבערוה ילפינן מממון] וגדולה מזו כתבו בתוס' יבמות מ"ה גבי מי לא טבלה לנדותה, אף דגר צריך שלשה, דכיון דידוע לכל העולם הוי כאילו עומדין שם, אבל היכא דמספקא לן ואפשר שלא בעל לשם קידושין, הא ליכא עדים על כוונתו לשם קדושין, וכעין זה כתב בשיטה בשם רבינו יונה, ב"ב קמ"ח, דספק אומדנא מיקרי דברים שבלב כיון דאין מחשבתו ידועה, וכן קשה בעדי יחוד דצריכה גט מספק שמא בעל, ואמאי הא כיון דאפשר שלא בעל אין כאן עדי ביאה, וצ"ל דסגי אם עדים רואין את הספק, ואף דבעדים כאלו א"א לחייב מיתה אם זינתה דאין ממיתין מספק, מ"מ מיקרי קדושין בעדים.

רמ"ה) שם ע"ב. רש"י ד"ה קטן אין קידושין כלום וכו' כי יקח איש כתיב. בתוס' חולין י"ב הקשו, בהא דממעטינן קטן מחליצה מקרא דאיש, ל"ל קרא ת"ל דבעינן כוונה, ותירצו דאיצטריך קרא היכא דגדול עומד על גביו ומלמדו, אבל הכא גבי קידושין לכאורה אין תירוץ זה מספיק, דדוקא גבי חליצה דא"צ אלא כוונה שייך גדול מלמדו לכיון, אבל בקידושין בעינן רצון, ועיין בקובץ הערות סימן ס"ו אות ו' ובריש סימן ע"ו.

רמ"ו) בקטנה שהשיאה אביה ונתגרשה, פי' רש"י שקיבל אביה גיטה, והרמב"ן כתב דט"ס הוא דמשהשיאה אין לאביה רשות בה, אבל בהגהת מרדכי בגיטין פ' התקבל, הביא מירושל' כדברי רש"י, „נשאת הקטנה בין היא בין אביה, ואם יש בקטנה דעת, היא ולא אביה, והא דאמרינן גיסת אין לאביה רשות בה, היינו היכא

והספק הוא במחילת התנאי, ועיין בחי' לב"ב אות תקכ"ז.

רמ"א) דף ע"ג. טעמא דרב שאין אדם עושה בעילת זנות. ופירש"י אבל לענין ממונא בתנאיה קאי, שאם ימצא נדרים תצא בלא כתובה וקשה דא"כ הוי כהתנה ע"מ שאין לה כתובה אם היא נדרנית ובריש פ' אע"פ מבואר דלכו"ע גם לר"י לא מהני תנאי כזה, והיה אפשר לומר כיון דגם בנדרה תחתיו מפסדת כתובתה למ"ד היא נתנה אצבע, וא"כ בהיו עליה נדרים אין לה כתובה מן הדין אם לא שמוחל על קפידתו, אבל בתוד"ה אלא טעמא דרב כתבו גבי הריני בוועליך ע"מ שירצה אבא, דלא עביד תנאי לסתור הקידושין אלא לענין כתובה ומאי מהני תנאו, וצ"ע.

רמ"ב) במ"מ ריש הל' אישות הביא ראה לדעת הרמב"ם דאיסור בעילת פנויה הוא דאורייתא מדאמרינן בכל דוכתי חזקה אין אדם עושה בעילת זנות, וסומכין על חזקה זו לענין דאורייתא, ועוד מדקאמר ר"א פנוי הבא על הפנויה עשאה זונה, והנה בפנוי הבא על הפנויה, מפורש בגמ' יבמות נ"ט דבממאנת מודה ר"א דלא עשאה זונה כיון שלא היתה הביאה לשם זנות, וחילוק זה ע"כ צ"ל גם לדעת הרמב"ם, דבכה"ג ליכא איסורא מדאורייתא, דאל"כ תיקשי איך תיקנו קידושין ליתומה קטנה, לעקור דבר מה"ת בקום ועשה, אלא ע"כ דליכא איסורא כיון דבועל לשם אישות, ומ"מ אמרינן ביתומה שגדלה אין אדם עושה בעילת זנות, וא"כ א"א לומר הטעם לחזקה זו מפני שאסור מדאורייתא כדברי המ"מ וצ"ע.

רמ"ג) טעמא דרב שאינו עושה בעילתו זנות, ובר"ן הקשה דאכתי בעילת זנות היא שאין לה כתובה, ותירץ דאין עושה בכוונתו בעילת זנות, ודבריו סתומין, אבל נתפרשו בדברי הרשב"א בשיטה, דהא דמיקרי בעילת זנות כשאין לה כתובה מפני שהיא אין דעתה סומכת ואינה נמסרת לו אלא כוונה, וכיון שכן אף הוא יודע שבעילתו פגומה, אבל הכא הוא סבור שנתקיים התנאי וכוונתו לבעילת אישות, ולמדנו מדבריו דהאיסור' תלוי בכוונתם, ולפי"ז אם שניהן סבורין שיש לה כתובה, וטועין דבאמת אין לה,

זילו אהדרו, ואי לא מגבינא לכו לאפדניכו מינייכו. ועיין בתוספות בד"ה אמר להו, שכתבו טועין בדבר משנה חשיב להו רב נחמן, והוא בעלמא הי' יכול להחזיר הדין, אלא שבעלי דינין לא היו שומעין לו כמו לדיינין, לכך קאמר להו זילו אהדרו עכ"ל. ולכאורה כמו שאמר מגבינא לאפדנייכו כי יפה כמו לכופס, הי' יכול לכוף הצע"ד ג"כ. וגם יקשה כי טועה בדבר משנה חוזר, למה לגבות מהם אפדנס, יראה לגבות מהנוטלים כן.

והגב"ד, דלכאורה יש לעיין בטעה בדבר משנה דקיי"ל חוזר, מאי דינא בדבר דשייך תפיסה ברשות, והדיין טעה בדבר משנה כגון שלא פסק המוילא מחזירו עליו הראי', ונתן לאחר דהוי עתה צד האחר תפיסה ברשות ע"פ הדיינים, אעפ"י שהי' בטעות, מ"מ ע"פ צ"ד לכאורה מקרי ברשות אף שטעו דיין, ויש לעיין בזה.

וא"כ יש לומר בזה, דהנה כמ"ל מזון הבת הו' אומדנא שאינו מוכח, עכ"פ שחזון בתו לאחר מיתה, ועכ"פ מסכים לדעת צ"ד, וכיון שתלוי בדעת האב, גובה ממטלטלין כדאיתא גבי פרנסת הבת וכמ"ש ברש"י הג"ל.

ובבבאורא באומדנא שאינו מוכח אף שאין גובין מ"מ י"ל תפיסה ברשות, וא"כ לפ"ז כיון שהדיינין פסקו וגבו לה מזונות, והיתה תפיסה ברשות, ממילא אף דטעו בדבר משנה, מ"מ לא הי' לר"ג כח לגבות ממנה, כי ברשות תפיסה, ולכן אמר להדיינין שיראו הנה צנקה שתחזיר, ואם לא, יגבה אפנדייהו. דאם בכל טועה בדבר משנה אין על הדיינין לשלם, שאני (הכי) [הכא] דלא נוכל לכוף להלה שיחזיר, וא"ש.

וא"כ מזה דנאמר דמזון הבת אם בא בתפיסה ברשות במטלטלין, אין מויליין ממנה. וא"כ י"ל דלכאורה כמ"ש י"ל דמיירי בקרקע של אחרים, כנראה דרק על פירות הי' דן ולא על קרקע. והנה בקרקע דשכירות דהוי קנין פירות, לרבי יוחנן דס"ל כקנין הגוף דמי י"ל דהבית זוכה בשכירות הקרקע, וממילא הו' הפירות ברשותה ע"י תפיסה ברשות.

אב"י כנראה י"ל דלא הי' הקרקע רק לפירות דאזתה השנה, ומעת שתוסר הפירות אין לה רשות בקרקע כלום. והנה לפ"ז בהעומד לגזוז דכגוז דמי, ממילא כגוז ל"ל בהקרקע כלל שלא הי' לה רשות, וקנין פירות רק כ"ז שהיו הפירות עליו, וממילא לא

הו' ברשות הבת ג"כ, לא השכירות וקנין פירות של הקרקע, ולא הפירות, וזה היא קושית הגמרא, סוף סוף כל העומד לגזוז וכו', וא"כ גם הקנין פירות של הקרקע אינו והו' מטלטלין שאינם ברשותה וכהאי דר' צנאי לעיל דל"ל בזה, וגם תפיסה אם לא ברשות לא מהני כנראה מהאי דרב נחמן. ומשני דחזי לדיקלא, וא"כ הו"ל עוד זכות בהקרקע וממילא בהפירות. וא"כ מיושב לפ"ז קושית התוספות בד"ה סוף הג"ל, דכאן פשיטא דאומרים כל העומד לגזוז, ובמסכת שבעות דף מ"ג ע"א רבנן פליגי ע"ז ע"ש. דכמ"ש כאן טעם אחרונה בזה. י"ל כמ"ש דתליא אם הו' ע"י הקנין פירות שלה, או לא, ואינו דומה כלל למחלוקת דכל העומד דעלמא וא"ש.

ועיין במסכת כתובות דף ז"ו ע"א בפרק אלמנה ניוזיית, דאלמנה שתפסה למוזנותי' מטלטלין אין מויליין מידה, ע"ש. ועיין בשו"ע דעות בזה אם מחיים, ובתוספות שם. אבל במוזנות הבת לא נזכר, וכ"כ בבנין דכרין. וז"ע בזה דס"ל דלא מהני תפיסת הבת, משום דלא התחייב רק לאמה מצד תנאי לה, וכיון דלאו מדינא תפסה, לא יהני רק למי שהתחייב בעלמא, ובשליח ל"ש תפיסה, אף דבת עדיפא לה, מ"מ ז"ע אם מהני. ואם נאמר כמ"ש מצד אומדנא התחייב גם לבת, מהני תפיסה גם לבת. ותליא אם מהני חיוב לשלם צא לעולם. ועיין במסכת גיטין צפ"ק בסוגיא דמעמד שלשתן וצ"ד בזה.

גמרא דף נ"א ע"א ודף ג"ז ע"ב. בסוגיא, דכל הפוחת לבתולה ממאיתים ולא למנה ממנה דריי זו בעילת זנות.

תגן במשנה דף נ"ד ע"ב, רבי יהודה אומר אם רצה כותב לבתולה שטר של מאתיים, והיא כותבת התקבלתי ממך מנה. ולא למנה מנה, והיא כותבת התקבלתי ממך חמישים זוז. רבי מאיר אומר כל הפוחת לבתולה ממאיתים, ולא למנה ממנה, הרי זו בעילת זנות.

ובגמרא דף נ"ו ע"ב [איתא] כל הפוחת אפילו בתנאה, אלמא קסבר תנאו בטל ואית לה, וכיון דאמר לה לית לך אלא מנה לא סמכא דעתה, והו' לה בעילתו בעילת זנות וכו' ע"ש.

ובתוספות דף כ"א ע"א בד"ה מני [כתבו] וז"ל, ופירש ריב"ן דכל מקום דאית לה ואין האשה בטוחה צו דלא סמכה דעתה, תקנו חכמים שיהא

צעילתו צעילת זנות. אבל אם הי' תנאו קיים כיון דלית לה אין צעילתו צעילת זנות וכו', עכ"ל.

ו**נמצא** מזה, דאין כונת צעילת זנות בזה כשאר צעילות זנות, דאין הקידושין בטל, דנהפוך הוא דאמרין דהתנאי בטל והמעשה קיים. רק אף דאמרין דקידושין קיימין, הו' בכל צעילה בלא כתובה איסור זנות מדרבנן, ואף אם רק מלד התנאי בלבד, כדאיתא בסוגיא הנ"ל אפילו בתנאי, דאם רק בהתנאי דביצור בלבד נחסר לה הכתובה, כי צמעה יש לה כתובה, אפ"ה יש איסור צעילת זנות בזה. והאי דנאמר דתנאי בטל ואית לה, ואפ"ה משום חסרון סמיכות דעת הו' צעילת זנות לריך טעם.

והגה אין לדמות חסרון סמיכות דעת בזה לאשר מנינו בקידושין וי"ב, דשם הו' ע"י הקידושין בלתי נגמרים, דבכל קנין שאינו בגמירת וסמיכת דעת, כמי שאינו. אבל כאן הכל קיים ועכ"ז איסורא עלי'. ועיין בתוספות שכתבו, חכמים תיקנו שתי צעילות זנות ע"ש. ואי משום חסרון וטעות הו' מדינא כן. ועיין בפני"י ריש פרק אעפ"י בד"ה ר"מ שכתב וז"ל, ונראה הטעם כיון דלא סמכה דעתה שנשאה לשם אישות, אלא כפילגש דאין לה כתובה. וכן נראה מלשון הירושלמי וכו' עכ"ל. ועיין שכתב שם דאף בפוחת וכו' דנשאר לה עוד כתובת אלמנה לא עשו פלוג בתקנתן. ורצ יהודה לטעמי' דס"ל דאפילו פילגש יש לה כתובה ולא שייך צעילת זנות מה"ט ע"ש. ומה שכתב שמוכח כן בירושלמי, הו' מדהציא בפרק אעפ"י שם סמוך למחלוקת ר"מ ור"י הזה, מחלוקתם איזה פילגש ע"ש.

אמנם אין הטעם הזה מספיק בצדקה או מחלה כתובתה לאחר הנשואין ימים אחרי הציאה, דלא שייך טעמא דהו' כנשאה לשם פילגש. וגם חשש טעות לא שייך בכה"ג. ומ"ט בכה"ג בחסרון סמיכת דעת שתי צעילות זנות.

והנראה, כיון דתקנת החכמים שלא ישהה אותה בלי כתובה, ועשו רז"ל כצעילת זנות בשוהה אותה ככה, והו' האיסור הזה עלי' כמו עליו, שיהיו יחדיו כנשואין רק בחיוב כתובה דוקא, וכשאין סומכת דעתה עכ"פ צדעתה שוהה אללו בעצור על דברי החכמים בצעילות זנות מדרבנן. ועיין במסכת נוזר [דף כ"ג ע"א] וה' יסלח לה, באשה שנדרה ובעלה היפר לה והיא לא ידעה, או שומן [מתיכה ספק של שומן ספק של חלב] וסבר שהיא שומן ע"ש. ולכן החיוב שיכתוב לה

כתובה באופן שחסמוך דעתה, ולא יהי' צדעתה ג"כ לעצור על צעילת זנות מדרבנן. ועיין בפ"ק דכתובות צמעה דר' אמר [בדף ט"ו ע"א] דנראה דאפילו אמירתה דסומכת לא מהני. וז"ל דהו' מסתמא שלא בלב שלם ע"ש. וצ"ע בכה"ג דמתנה למחילה אע"ג דלא מהני, מ"מ גם דעתו לעצור על תקנת החכמים עכ"פ.

והגה לומר בזה כל המקדש ע"ד דרבנן מקדש, ואפקעינהו הקידושין. ועיין בתוספות במסכת יבמות דף ק"י [בד"ה לפיכך] ובמסכת צ"ב דף מ"ח [ע"ב בד"ה חינת] דאפילו בקידוש שלא על דעתא דרבנן, משום שעשה שלא כהוגן אפקעינהו ע"ש. אבל בכאן דאמרו התנאי בטל והקידושין קיימין, הרי לא הפקיעו הקידושין. ובטעמא דלמה דלא אמרו בזה אפקעינהו, וצ"ע דמחלת לאחר הנשואין, דשייך ע"ד דרבנן וכו' מקדש ג"כ. ונראה, ולכאורה יש מקום לומר דלא הפקיעו רק בהתלוי בקידושין וגירושין, אבל כתובה הו' דבר בפני עצמה. ואף לפמ"ש בתוספות בסוגיא דמתנה על מה שכתוב בתורה דשאר כסות ועונה תליא בקידושין ע"ש. אבל שם הכוונה דהו' לתנאי, דהורה תלמה חיוב זה בהקידושין, אבל לא דהקידושין תליא בהם. אכן באמת מנינו גם בלעדי זאת אפקעינהו ובכה"ג שאינו תלוי בהקידושין גופה.

ואשר נראה מסביר לומר הו', דלא הפקיעו הרבנן, רק היכא דעשה הקידושין או זולת זה באיסור והפקיעו לבטל המעשה נגד דעתם, וחזקו דצריהם בהפקעה. אבל בכה"ג דאפשר להם לבטל התנאי, וא"כ למה יפקיעו הקידושין צחינם. והו' חזק דצריהם ציור דהקידושין יהיו קיימין, והתנאי בטל. ורק היכא דעיקר הקידושין שלא כדינא הפקיעו. אבל בכה"ג הקידושין כדינא רק התנאי שלא כדינא, ולכן די להם לבטל התנאי, דרק דמה דהו' שלא כדין צ"טלו. ורק משום דלא סמכה דעתה וכמ"ש אמרינן כיון דלפי דעתה הו' צעילות זנות עכ"פ מדרבנן ולריך שיכתוב לה. ונ"מ צין צעילות זנות ע"י הפוחת, לצעילות זנות ע"י הפקעת הקידושין, בפוחת הקידושין קיימין, משא"כ בהפקעה דלא הו' הקידושין למפרע. ועיין בש"מ בשם הריב"ש בסוגיא דקדשה על תנאי לחלק כי קיל צעילת זנות זה מזה, וכמ"ש נראה הטעם לזה.

ובזה נאמר ליישב, דהנה לכאורה בלתי מובן, הרי ר"מ לאו משום תנאי קאמר, דהרי בהתקבלתי דאמר ר"י אינו מבטל התנאי. ובמסכת צ"ק דף פ"ט

הבתולות תלוי זה באישות כן אף אי כתובה דרבנן תלו חכמים חיוב זה בגוף האישות שיהיה באופן שלא תהיה קלה בעיניו להוציאה. לא כפילגש שיוכל לגרשה כל עת שרצה. רק אמה עבריה אחר יעוד כיון דא"צ דעתה ומיעדה בעל כרחיה רק שמודיעה מותרת בלא כתובה כנ"ל. ומיושב גם הגירסא דסנהדרין במלך פילגשים בלא קדושין. דבמלך שפיר כנ"ל, מה שאין כן בהדיוט. דהא מה"ט לא מהני מחילה בכתובה שאינו דבר שבממון רק שהאישות תלויה בו כנ"ל. ומיושב לשון רבי מאיר דכל הפוחת כו' בעילת זנות כו' מה ענין בעילת זנות לכאן הוי ליה למימר אסור כדאמר אסור לשהות בלי כתובה. ולמ"ש אתי שפיר דכמו דבלא קדושין אסורה בעשה כמ"ש הה"מ ריש הלכות אישות דכי יקח ובעלה דדוקא ע"י קדושין. וכן ארוסה כו' דאסורה מדרבנן ג"כ כנ"ל דצריך להיות קיחה דנשואין ג"כ מקודם. וא"כ היה התקנה שבתורת אישות יהיה דוקא עם כתובה אז מותרת. ושייך שפיר בעילת זנות כיון שחסר מתנאי גוף האישות וכמו פילגש כנ"ל. ועוד דכמו דאמר פרק קמא דקדושין (כו.) לענין קרקע נקנית בכסף לא שנו אלא מקום שאין כותבין אבל מקום שכותבין שמר לא קנה עד שיכתוב דלא סמכה דעתו. אף שיהיה מחויב מ"מ לא סמכה דעתו לא הוי קנין. כן לענין קנין דנשואין שצריך מדעתה ומכמהר הבתולות הוא דנותן לה חיוב הכתובה בעד הקנין נשואין של האישות. ואף אי דרבנן, תקנו חכמים כן בעד הנשואין. א"כ כיון שהוא מקום שכותבין כתובה לא סמכה דעתה על גוף הקנין כיון שנותן לה חיוב זה של הכתובה בעד הנשואין לא סמכה דעתה עד שיכתוב לה. ושפיר קרי ליה ביאת זנות היכא דלא סמכה דעתה כנ"ל. ולכך בנאבדה הכתובה נקיט רבי מאיר רק לשון אסור לשהות כו' כיון שכבר נגמר הנשואין אין שייכות לביאת זנות רק דאסור כנ"ל. מה שאין כן בתחלת נשואין כשפוחת כו' ולא סמכה דעתה כנ"ל. וא"כ ממילא

כיון דקי"ל כר"מ בהא ודאי דצריך לכתוב הכתובה קודם החופה, ואתי שפיר טעם בעל העיטור דמשמע דאפילו דיעבד לא מהני מאחר דלא סמכה דעתה כנ"ל. ועכ"פ לכתחלה ודאי אסור כנ"ל. דיש קפידא לענין גוף הקנין דחופה דלא סמכה דעתה כמו בכל הקנינים לפוסקים הנ"ל שזה עיקר ההבדל בין נשים לפילגשים כנ"ל. וכמבואר בירושלמי. אך לא דמי, דשם לא סמכה דעתיה דלוקח על גוף הקנין שהמוכר יתן לו שטר על הקרקע. משא"כ כאן להיפוך דעל גוף הנשואין אין ספק אצלה רק על החיוב שבעד הנשואין אם יתן לה. אך כיון דהחיוב תלוי באישות שכשלוקח אישה שלא בתורת פילגש צריך שלא תהא קלה בעיניו להוציאה שיהיה לה חיוב עליו כנ"ל. א"כ לא סמכה דעתה על זה שבהחופה לוקח אותה בתורת אישות כיון שהוא במקום שכותבין ולא כתב, כמו שם על גוף הקנין כל זמן שלא כתב שטר על הקרקע כן כאן כל שלא כתב כתובה שהוא על הקנין שבתורת אישות. ואף דמגיע לה בתנאי בית דין מ"מ כל שלא כתב לא סמכה דעתה כמו שם דאי קונה מ"מ לא סמכה דעתיה: **אך** אפשר דיש לחלק בין הקונה דשם הקונה לא סמכה דעתיה שזה מקנה לו משא"כ כאן שלא סמכה דעתה שקונה אותה. ודוחק. אך למי"ש הר"ן שם פ"ק דקדושין דדוקא בשטר קנין לא סמכה דעתיה כיון שיש קנין טוב יותר לא ס"ד עד שיקנה בשטר משא"כ שטר ראיה ע"ש. א"כ לא שייך זה כאן דכתיבת הכתובה אינו קנין נשואין רק ראיה. אולם למאי דמסיק הר"ן שגם בשטר ראיה אמרינן כן רק דשכותב אח"כ קני למפרש משעת קנין, ובשטר קנין לא קנה עד שיכתוב ע"ש, א"כ כאן כשכותב כתובה אח"כ שפיר הועיל למפרע החופה כתיקנה כנ"ל. אך גם זה יש לדחות דשם על תנאי זה שפיר סמכה דעתיה דלוקח דאם לא יכתוב לו לא יקנה ויצטרך להחזיר לו המעות. וכמפרש על תנאי מעכשיו. משא"כ בחופה דאין תנאי בחופה ואם תועיל

סוגיית הדף

משאת

סימן קסט"קע

המלך

לו

סימן קפט

בענין תקנת בתולה נשאת ליום הרביעי

בתובות (ג.) אי איכא בתי דינין דקביעו האידנא כקודם תקנת עזרא (היינו בכל יום) אשה נשאת בכל יום ופריך הא בעינן שקדו ומשני דטריח ליה וקצת יש להבין הרי לעולם תקנ"ח אפי' בבטל הטעם התקנה קיימת ומש"נ הכא דאי קביעי השתא בי"ד בכל יום אינה להתקנה.

ולכאורה היה צ"ל דלא נקבע יום הרביעי לנשואין אלא קבעו שתנשא ביום שבי"ד יושבים למחרתו וזה היה כל עיקר התקנה, הלכך אף השתא מתקיימת התקנה שהרי נשאת ביום שלמחרתו יש מושב בי"ד. אלא דנחלקו הר"ן ורש"י אי בטריח ליה אשה נשאת ביום א' במקום שבי"ד יושבים

בשני וה' דהר"ן סבור דאי טריח ליה שרי, והשמ"ק דקדק מל' רש"י שכ' דטריח ליה כו' כונסה באחד בשבת או בשני בשבת, והרי דקדק רש"י לכ' או בשני בשבת לומר דאך כד ליכא תקנת בתולה נשאת ליום הרביעי ונשאת בכל יום אף בשני בשבת אז מהני טרח לשקדו אבל כד תיקנו דנשאת ליום הרביעי לא יהני טריח ליה להתיר להנשא באחד בשבת, ולפי"ז אך לשי' הר"ן יתכנו דברינו, אבל לרש"י שהיתה תקנה ליום הרביעי דוקא ולא יום שיש למחרתו מושב בי"ד שהרי ביום א' אין כונסה אף בטריח ליה א"כ ע"כ עלינו לומר דכך הייתה התקנה מעיקרא שתעקר אי בי"ד יושבים בכל יום וצ"ע.

סימן קע

בענין כתובה

להתיחד עם אשתו בלא כתובה, והר"ן ריש כתובות חלק עליו וכתב וכן בדין שלא מצינו שיהא אסור להתיחד בלא כתובה.

בריש פ' אע"פ רמ"א כל הפוחת לכתולה ממאתים ולאמנה ממנה הרי"ז בעילת זנות. והנה הבעל העיטור כתב דאסור לו

ונראה דהרמב"ם ברמזיו להל' אישות כתב במ"ע של קידושין ז"ל א. לישא אשה בכתובה וקידושין ב. שלא תבעל אשה בלא כתובה ובלא קידושין. והנה הן אמת רקשה שהרי איהו פסק דכתובה דרבנן ברם בעיקר צ"ע מה ענין כתובה למ"ע לקדש וכן לאסור לבא בלא קידושין שאף כתובה בכלל הא דלכאורה כל האיסור לבא בלא כתובה הרי"ז איסור מיוחד מתקנ"ח.

← **ומבואר** מזה דגדר תקנ"ח בכתובה היינו שכך היא צורת הנשואין וכמו שצריך חופה וקידושין כמו"כ מדרבנן נשואין הם גם ע"י כתובה ומדרבנן כל שלא כתב כתובה הרי"ז כאילו שאין זה נשואין גמורים וכבר ידוע מש"כ הגר"א בענין כתובה, ואשר לפי"ז יש להבין שי' הבעל העיטור דלהאמור מה דאמר ר"מ כל הפוחת וכ' הרי"ז בעילת זנות היינו דהו"ל כביאת פנויה שלא קירשה כדן הלכך ס"ל כמו"כ שזה יכלל ממילא באיסור יחוד עם פנויה.

ועי' רש"י פ' ויחי על הכתוב מי אלו לך שהראה יוסף לאביו שטר קידושין וכתובה והנה קצת מבואר כהנ"ל דהכתובה הוי חלק מהנשואין וכשבא להראות שנשואה היא לו כמו שהראהו לשטר אירוסין הראהו שטר כתובה. וביותר דהאיסור להשהות אשתו בלא כתובה אינו פגם בכנים והרי שאלת יעקב היה מי אלו לך שאינם ראויים לברכה כמבואר. אלא דיש לבאר כפשוטו כיון שכתובה כותבין בעת הנשואין הראהו סי' שהיה לו גם חופה.

ועי' רמב"ם פ"ד מהל' מלכים הל"ד שכתב במלך ולוקח מכל גבול ישראל נשים ופלגשים נשים בכתובה וקידושין ופלגשים בלא כתובה ובלא קידושין אלא ביחוד לבר קונה אותה ומותרת. ולכאורה לא בא לפטוק כאן הדין דאין חייב לכתוב כתובה לפילגש אלא נראה כמוש"כ דשרי ליה לקחת פילגש בלא כל מעשה הקידושין היינו קידושין וכתובה.

סימן קעא

בענין דשב"ע

זונה אלא משום טומאה רכל אונס בע"א לא קרינן ביה זונה אלא משום טומאה כו' ע"כ. ובביאור פלוגתתם אי ע"א נאמן לשיוא זונה ביאר הש"ש בש"א פי"ד דלדעת הראב"ד חשיב עדות זונה דשב"ע ואין ע"א נאמן, ודעת הרמב"ם דהו"ל כאיסורין ואינו דשב"ע. וכשי'

כתב הרמב"ם בפ"א מאיסור"ב הלכ"ב ז"ל, המקנא לאשתו ונסתרה ובא ע"א והעיד שנטמאה והיה בעלה כהן ובא עליה אח"כ הרי"ז לוקה עליה משום זונה אע"פ שעיקר העדות בע"א כבר הוחזקה בזונה עכ"ל, ובהשגות כתב ז"ל, אינו כן דאינו לוקה משום

הנשואין, וע"כ כבר חל השעבוד נכסים מזמן הנשואין, משא"כ מזון האלמנה בזה כל סיבת החיוב נגמר כשנתאלמנה ולא

קודם, לכן גם השעבוד נכסים לא חל מקודם וע"כ נזונות בשה, וא"ש דברי הראב"ד.

סימן נא

עוד בדין חיוב כתובה ובדין בעילת זנות

דרצה כותב וכו', והיכן נזכר בזה דר"י לא ס"ל דהוי בעילת זנות, הא בהתקבלתי דבאמת לית לה [גם לר"מ לא הוי בעילת זנות ובארכסא דקצרה דלית לה] דמשו"ה הוי לר"מ בעילת זנות גם ר"י מני סבר כן ועיקר פלוגתייהו חסר מן הספר ונע"ג, עכ"ל.

→ והנראה לי לומר דעת הריב"ן, דהנה דין חיוב כתובה, הוא דין דחייל בעיקר הקדושין והנשואין, דדין הוא בהאישות שיהא לה חיוב כתובה, ונראה דהנה איכא שיטה אחת בחוס' דדף נ"ו ע"ב (ד"ה הרי זו מקודשת וכו') המתחיל בע"א, דהא דמתנה על מנת שאין לך עלי שאר וכסות הוי לר"מ מנאו בטל, הוא מטעם דאין קדושין לחלאין ע"ש, נראה דלפי"ז גם דמתנה על מנת שאין לך עלי כתובה, מה דמנאו בטל, היינו ג"כ מטעם דאין קדושין לחלאין, והוא משום דדין הוא בעצם האישות שיהא לה חיוב כתובה.

ואשר ע"כ נראה לומר דעת הריב"ן, דמטעם זה הוי בעילת זנות, דמכיון דחייל בהאישות דין של חיוב כתובה והיא לא סמכה דעתה הוי בעילת זנות, וע"כ י"ל דכנה"ג דמחלה כתובה לבעלה או שמכרה כתובה, דנהי דלית לה חיוב כתובה, מכ"מ הוי בעילת זנות, דמכיון דחל דין בהאישות דלריך שיהא לה חיוב כתובה, הרי דהדין הוא דכל זמן האישות לריך שיהא לה חיוב כתובה, ע"כ אם ליכא חיוב כתובה עליו, הוי בעילתו בעילת זנות, אכן כ"ז הוא באופן שחל חיוב כתובה בהנשואין דבזה בכל גווני הוי בעילת זנות, וכנ"ל, משא"כ בתנאי אם היה מועיל, בזה הרי היה חל שיעור בהקדושין דלא חייל כלל חיוב כתובה בהאישות, ע"כ ס"ל להריב"ן דלא יהא בעילת זנות, משום דדוקא אם חייל חיוב כתובה בהאישות, מזה נובע דין של בעילת זנות, ובזה אה"ג דלא מיבעיא אם לית לה כתובה כלל, וכמו דמוחלת כתובה דהוי בעילת זנות, דהא הדין הוא דכל זמן האישות לריך שיהא לה כתובה, אלא דגם באית לה ולא סמכה דעתה הוי בעילת זנות, אכן בתנאי אם היה מועיל, דאז מכת דין תנאי לא היה חל בהאישות כלל דין חיוב כתובה דהיה זה שיעור בהקדושין, וכמו שביאר בחי' מרן רי"ז הלוי (ריש הל' מזירות) דהא דמועיל תנאי בעל מנת שאין לך עלי שאר וכסות לר"י הוא מכת דין תנאי ע"ש, וביאור הדבר דמכת דין תנאי מועיל לעשות שיחול שיעור בהקדושין שלא יהא חיוב שאר וכסות, וכמו כן גם לענין תנאי בכתובה כן, ובזה ס"ל להריב"ן דאם התנאי היה מועיל לא הוי בעילתו בעילת זנות, דמכיון דע"י

בכתובות ריש פרק אע"פ במתני', רבי יהודה אומר אם רצה כותב לזמולה שטר של מאתים והיא כותבת התקבלתי ממך מנה ולא למנה מנה והיא כותבת התקבלתי ממך חמשים וזו רבי מאיר אומר כל הפוחת לזמולה ממאמץ ולא למנה ממנה הרי זו בעילת זנות. ובגמ' דף נ"ו ע"ב כל הפוחת אפי' בתנאה אלמא קסבר תנאו בטל ואית לה וכוון דאמר לה לית לך אלא מנה לא סמכה דעתה והויא לה בעילתו בעילת זנות והא שמעינן ליה לרבי מאיר דאמר כל המתנה על מה שכתוב בחורה תנאו בטל הא דדרבנן תנאו קיים קסבר ר' מאיר כתובה דאורייתא. ועיין דף נ"א [ע"א] חוס' ד"ה מני ר' מאיר היא דאמר כל הפוחת וכו' ופריב"ן דכל מקום דאית לה ואין האשה בטוחה בו דלא סמכה דעתה תקנו חכמים שיהא בעילתו בעילת זנות אבל אם היה תנאו קיים כיון דלית לה אין בעילתו בעילת זנות ואלמנה אע"פ דדרבנן תנאו קיים הכא תנאו בטל דכל דתקון רבנן כעין דאורייתא תקון, וקשה ל"י דבפרק החובל (ב"ק דף פט. ושם) משמע דאפי' איכא דלית לה הוי לר' מאיר בעילת זנות משום שלא תהא קלה בעיניו להוציאה דפריך התם הש"ס גבי אשה שחבלה לבעלה לא הפסידה כתובהה ואמאי תוצין לכתובהה בטובה הנאה לבעלה כו' ומשני הא מני ר"מ היא דאמר אסור לאדם שישהא עם אשתו שעה אחת בלא כתובה מ"ע שלא תהא קלה בעיניו להוציאה על כן נראה דר"מ לא מציעא קאמר לא מציעא היכא דלית לה דהויא בעילתו בעילת זנות משום דקלה בעיניו להוציאה אלא אפילו אית לה כיון דלא סמכה דעתה הויא בעילתו בעילת זנות וכו' עכ"ל.

והנה דדו"ח רעק"א דף נ"ו ע"ב כתב וז"ל, שם גמ' ר"י אומר רצה כותב לזמולה מאתים והיא כותבת התקבלתי וכו', היינו אף דלר"מ ג"כ בכותב התקבלתי מהני מ"מ אסור לעשות כן דהוי בעילת זנות, ור"י אמר דמותר לעשות כן כדאמר רצה, ואולם לשיטת הריב"ן בחוס' לעיל (דף נ"א) דהיכא דבאמת לית לה לא הוי ביאת זנות רק באית לה וסברה שאין לה א"כ גם לר"מ רצה כותב וכו' והיא כותבת התקבלתי, ובדרך תנאי בין לר"מ בין לר"י לא מהני דלר"מ משום כתובה דאורייתא ולר"י משום דעשו חיזוק, וא"כ בתנאי פליגי ר"מ ור"י, ולומר דפליגי בתנאי דלא מהני אם הוי בעילת זנות, הא מזה לא נזכר כלל בדברייהו דר"י חולק על כל הפוחת דהוי בעילת זנות, וכן הא דאמרין בסמוך גבי כתובה דארכסא זו דברי ר"מ אבל חכמים וכו' והיינו ר"י דסבר

הלכות הדף

ברכת

כתובות סימן נא

יעקב

עט

והוא דבאמת פלוגתא ר"מ ור"י הוא, לענין כחובת המקבלת, משום דמכיון דתנאי לא מועיל, הרי אי אפשר שיחול שיעור בהקדושתן דהיינו שלא יחול דין חוב כחובת בהאישות, ורק דהא דהמקבלת מועיל הוא דמדן מחילה אחינן עלה, או משום דחשוב כקייבלה הכחובה, אבל מכ"מ צוה מכיון דחייל בהאישות דין חוב כחובה, לכן הגם דליח לא שפיר הוי בעילת זנות לר"מ, וצוה פליג ר"י וס"ל דליכא כלל דין של בעילת זנות, וניחא היטב דפלוגתתם הוא בכחובת המקבלת, וכמ"ש.

התנאי היה חל שיעור בהקדושתן והנשואין דלא חל בהאישות כלל דין כחובה ע"כ לא חל דין בעילת זנות, דדוקא מה דחייל בהאישות דין כחובה מזה נובע דין של בעילת זנות משא"כ בתנאי, וע"כ לענין תנאי ס"ל להריב"ן דדוקא משום דתנאו בטל ואית לה להכי הוי בעילת זנות מכיון דלא סמכא דעתה, משא"כ אם היה תנאו קיים לא היה חשוב בעילת זנות, אכן צמחלה כחובה או מכרה צוה גם הריב"ן ס"ל דאע"ג דליח לא הוי בעילת זנות, ומיושב קושית החוס', וכמ"ש.

אשר לפי"ו יתיישב ג"כ קושית הגרעק"א לשיטת הריב"ן,

סימן נב

בדין המדיר את אשתו מליהנות לו

לה מוונות, דצוה רוחה להפקיע ממנו חוב מוונות, ע"כ ממילא סגי זה שיפקע זכותו במעשה ידיה, ולא לריב"ן לדינא דלאי מעשה ידיך במוונותיך, דזולת זה אלא מה שמפקיע ממנו חוב המוונות סגי שיפקע ממנו זכיותו במעשה ידיה, וממילא לריב שיחול הנדר, וכמו שפסק הרמב"ם, ואולם סוגית הגמ' (ר"פ המדיר) י"ל דקאי לריש לקיש, דלדידיה עיקר החקנה הוא שיהא מעשה ידיה להבעל, ואין זה קשור עם חובו במוונות, וע"כ אם אוסר נכסיו, דאף אם יחול הנדר הרי אין זה כאילו אמר לאי מעשה ידיך למוונותיך, כדאיתא בגמ' דנעשה כאומר לא אמרינן, ורק דהוי כאומר איני נוהן מוונות, ומפקיע ממנו חובו של מוונות, וע"כ זה לא סגי שיפקע ממנו זכותו במעשה ידיה, ונהי דהיא תוכל לעכב מעשה ידיה עבור חובו במוונות, מכ"מ שעבוד למעשה ידיה שפיר אית ליה, אלא דהיא תוכל לעכב מעשה ידיה כמו ממון אחר שלו, ולהכי נמנע דע"י שאוסר נכסיו עליה לא נפקע עוד חוב מוונות ממנו, וע"כ לא חל הנדר כלל, דמכיון דמשועבד לה לא מצי מדיר לה, משום דלר"ל בכדי שיצטל חוב המוונות ממנו לריב שיחול עקירה בעיקר התקנה, וזה שייך רק ע"י שאומר לה לאי מעשה ידיך למוונותיך, וצוה מובן היטב מסקנת הגמ' דלא אמרינן נעשה כאומר לה לאי מעשה ידיך למוונותיך, משום דע"י שאוסר נכסיו עליה לא עשה עוד עקירה בעיקר התקנה, וכדמוכחין מהא דלרב הונא [דהוא] ס"ל דיכולה אשה שתאמר לבעלה איני ניזונת ואיני עושה, א"כ קונס שאני עושה לפיך מדוע אינו לריב להפר, נימא נעשה כאומר איני ניזונת ואיני עושה, אלא ע"כ דנעשה כאומר לא אמרינן, והביאור הוא דלרב הונא מכיון דעיקר התקנה הוא חוב מוונות, ע"כ בכדי שיצטל חובו בעי עקירה בעיקר התקנה וזהו חל אך כשאומר איני ניזונת ואיני עושה, וע"כ כשאוסרת מעשה ידיה דמפקעת ממנו מעשה ידיה, לא חייל ביטול בחיוב המוונות עליו, ובעי שתאמר איני ניזונת ואיני עושה, וכמו"כ לר"ל כשהוא צא להפקיע חוב מוונות ממנו, בעי שיאמר לה לאי מעשה ידיך למוונותיך.

רמב"ם פ"צ מהל' אישות הכ"ג ז"ל, המדיר את אשתו מליהנות לו בין שפירש עד זמן פלוני בין שלא פירש אלא סתם ממתנין לו שלשים יום, אם תמו ימי נדרו או שלא תמו והמיר נדרו הרי זה מוטב ואם לא יוליא ויתן כחובה, ובאותן הל' יום תהיה [היא] עושה ואוכלת ויהיה אחד מחצירי מפרנס אותה דברים שהיא לריכה להן יתר על מעשה ידיה אם אין מעשה ידיה מספיקין לכל עכ"ל.

ועיינן בר"ן ר"פ המדיר ז"ל, ודבריו תמוהין בעיני הרבה דהא בגמ' אמרינן בהדיא דלא מצי מדיר לה אלא כאומר לה לאי מעשה ידיך למוונותיך אבל סתמא לא אמרינן נעשה כמי שאומר לה ומשוי"ה מסקינן לה דוקא כאומר לה ובמסקנתם לדברים גדולים ובמגלגלת בהדיה דדברים קטנים ומדבריו נראה שאפילו בשאין מעשה ידיה מספיקין ולא איחגלגלת בהדיה חייל נדרא, וכל שמעשה ידיה מספיקין אפילו לא אמר לה לאי וכו' מצי מדיר לה ואילו בגמרא אמרינן [בהדיא] דנהי דכאומר מהני כי לא אמר משעבד לה ולא כל הימנו לומר איני נוהן מוונות ושהיא מעצמה תעכב מעשה ידיה ודכותה גבי אשה אע"פ שהיא יכולה לומר איני ניזונת ואיני עושה אינה יכולה לומר איני עושה בלבד ושהוא מעצמו יעכב מוונות דהא תנן קונס שאני עושה לפיך אינו לריב להפר [ואין לך אומר איני עושה] גדול מזה וכו' עכ"ל.

והנראה לומר דעת הרמב"ם, דמכיון דהרמב"ם (פ"צ מהל' אישות ה"ד) פוסק כרב הונא (דף נ"ח ע"ב) דיכולה אשה שתאמר לבעלה איני ניזונת ואיני עושה, דתקנו מעשה ידיה חמת מוונותיה, הביאור צוה הוא דכל עיקר דין התקנה הוא חוב של מוונות, ומה דזוכה במעשה ידיה אין זה תקנה מיוחדת עבור הבעל, כי אם דזה תשלום ופרעון עבור המוונות, וזה כל עיקר דינו, ע"כ נראה דאם אינה מקבלת מוונות או פשוט שאין לו דין זכיה במעשה ידיה כלל, ואפילו בלי עקירת חוב מוונות, דממילא נעקר זכיותו במעשה ידיה, וע"כ אם אוסר נכסיו עליה דהרי אם יחול הנדר ממילא לא יוכל לתת